

Araştırma / Original article**Aidiyet duygusu kentlerin algılanmasında etkili etkenlerden birisi midir? Bir pilot çalışma****Gözde KIRLI ÖZER,¹ Arzu ÇAHANTİMUR,² Selçuk KIRLI³****ÖZ**

Amaç: Kişinin kimlik tanımlaması kendisi ile önemli diğer kişiler arasında ayrımlar yapabilmesi ile gelişir ve bu ayrımlar kendisine ait saydığı nesnelere, bazı alanlar ve yerleri de kapsar. Dolayısıyla yer kimliği kendilik tanımlamasının bir alt yapısıdır ve büyük ölçüde kişinin yaşadığı fiziksel dünya hakkında algıladıklarından ibarettir. Bu anlamda aidiyet psikoloji, psikiyatri ve mimarlık bilimlerinin ortak bir alanı olarak düşünülebilir. Bu çalışma, insan-mekan ilişkisinin seçim sürecine ve davranışa yansımalarını, kişilerin çevreye yönelik algılarını, algıları belirleyen etkenleri ve algılarda ortaya çıkan değişiklikler ve/veya bozulmaların insanların psikolojisini nasıl etkilediğini, bu etkilerin psikiyatrik bozukluklar açısından önemini ve koruyucu uygulamaların neler olabileceğini saptamak amacıyla yapılacak çok disiplinli bir araştırmalar dizisinin pilot çalışmalarından ilki olarak planlanmıştır. **Yöntem:** Aidiyet duygusunun bir şehrin algılanmasında etkili olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmada Kentin günümüzdeki algısını ölçmek için Bursa'da oturan, ancak İznik'i hiç görmemiş orta öğretim ve üniversite öğrencileri ile bir alan çalışması yapılmıştır. İki öğrenci grubuyla birer günlük gezide İznik kenti belli bir güzergâh üzerinden yürüyerek gezilmiştir. Gezinin sonunda öğrencilerden şehri algılamalarıyla ilgili zihinsel (bilişsel) haritalar elde edilmiş ve ardından 12 maddeli Genel Aidiyet Ölçeği uygulanmıştır. Haritalar üzerine çizilmiş yapılar ve diğer sembolik değerli öğeler Osmanlı ve Roma/Bizans dönemi yapıları olarak gruplandırılıp deneklerin baskın tercihleri saptanmıştır. **Sonuç:** Bu tercihlerin yüksek ve düşük aidiyet hisseden öğrenci grupları açısından özelliklerinin karşılaştırılmasıyla aidiyet duygusunun şehrin algılanmasında önemli bir etken olduğu sonucuna varılmıştır. (*Anadolu Psikiyatri Derg* 2020; 21(3):285-291)

Anahtar sözcükler: Aidiyet, kent algısı, Genel Aidiyet Ölçeği, İznik

A pilot study: is belonging one of the effective factors for perception of cities?**ABSTRACT**

Objective: The identification of the person develops when he/she can distinguish between himself/herself and other relevant persons, and it includes objects, some areas and places that he/she considers his/her own. Thus, place identity is a substructure of self-definition and consists mostly of what one perceives about the physical world in which she lives. In this sense, belonging can be considered as a common field of study psychology, psychiatry and architecture. This study is planned as the first pilot study of a multidisciplinary research series to determine; reflections of the human-place relationship on the selection process and behavior, the perceptions of people about the homeworlds and how changes and/or distortions in perceptions affect people's psychology, and the importance of these effects in terms of psychiatric disorders and what preventive/preventive practices may be. **Methods:** In order to determine whether the sense of belonging is effective in the perception of a city or not, to measure the current

¹ Uludağ Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Bursa

² Doç. Dr., Uludağ Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Bursa

³ Prof. Dr., Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri ABD, Bursa

Yazışma adresi / Correspondence address:

Gözde KIRLI ÖZER, Uludağ Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Görükle/Bursa

E-mail: gozdekrli@uludag.edu.tr

Geliş tarihi: 28.08.2019, **Kabul tarihi:** 12.09.2019, **doi:** 10.5455/apd.63211

perception of the city, a field study was conducted with the secondary school and undergraduate students who lived in Bursa but had never seen the İznik before. On a day trip with two groups of students, the city of İznik was visited by foot on a specific route. At the end of the trip, mental (cognitive) maps were obtained from students about their perception of the city, and then a 12-item General Belonging Scale was applied. Afterwards, the structures which were drawn on the maps and other symbolic elements were grouped as Ottoman, and Roman/Byzantine structures and the dominant preferences were determined for each subject. **Conclusion:** By comparing the characteristics of these preferences in terms of high and low belonging students' groups, it is concluded that belongingness is an essential factor in the perception of the city. (*Anatolian Journal of Psychiatry* 2020; 21(3):285-291)

Keywords: belonging, city perception, General Belonging Scale, İznik

GİRİŞ

Aidiyet hissi temel bir insan gereksinmesi olarak kavramsallaştırılmıştır.¹ İnsanın kendisini bir sistemin vazgeçilmez ve tamamlayıcı parçası olarak hissetmesine kadar uzanan boyutta bir çevre veya sistemle bağlantı kurma deneyimi olarak tanımlanmıştır.² Daha sonraları bu tanımlar iki boyutta genişletilmiştir. Bu boyutlardan birincisi, katılımın/ilginin değeri/değerlendirilmesi (değerli, gerek duyulan-kabul edilen olarak hissetme deneyimi), ikincisi ise kendi yapısal özelliklerinin sistem veya çevreye eklenmeye veya onun parçası olmaya uygun olup olmadığı konusunda kişinin algılarıdır.³ Aidiyet duygusunun boyutları hakkında daha ayrıntılı tanımlamalar da yapılabilir: a) Etnik boyut: Kimlik ve aidiyetlerin yapılandırılması belli oranda kişiyi zorlayan belirli bir tarihi bağlama sahiptir ve geleceğe yönelik düşüncelerin de önemli bir bileşenidir. b) Duygusal boyut: Aidiyetin yapılandırmasında çok merkezidir; aidiyetin oluşturulmaması tehdit edici olup kişinin kendisini daha az emniyette hissetmesini sağlar.⁴ c) Eylemsel boyut: Kişisel ve kolektif davranışla bağlantılı özgül toplumsal ve kültürel alanlarla ilişkili özel yineleyici pratiklerdir.⁵ d) Politik boyut (Aidiyet politikası): Aidiyetin oluşması ve sonrasında sürdürülmesine yönelik dünyayı ben/biz ve diğerleri olarak ikiye ayıran uygulamalardır.⁶

Sonuç olarak varoluş, geçiş, aidiyet ve aidiyeti uzun süre sürdürme aşamalarından geçerek somutlaşan aidiyet hissi 'kendini tanımlama ve başkalarını ise farklı olarak tanımlama' anlamına gelir. Bağlanma, kendini evinde hissetme ve emniyette hissetme duyguları ile birlikte gider. Kişisel veya topluluklarla ilgili olabilir ve kişisel olan genellikle toplumsal olandan kaynaklanır.

Aidiyet hissi ve bunun yansımaları birçok alandaki insan davranışlarını yorumlamak için çok kullanışlı bir araç olabilir. Ancak buradaki önemli ayrıntı, bu duyguyu daha önce benzer veya aynı kabul edilen başka kavramlardan ayrı olarak değerlendirebilmektir. Örneğin, bazı araştırmacılar aidiyet hissini toplumsal ilişki ağının büyüklü-

ğüyle bağlantılı olarak veya toplumsal desteğin bir boyutu olarak değerlendirmeye çalışmışlardır.^{7,8} Bunların dışındakiler ise 'benzersiz bir zihinsel sağlık kavramı' olarak kabul edip tek madde olarak⁹ veya bir yapıdan fazlasını değerlendirmek için yapılandırılmış geniş bir ölçeğin alt ölçeği ile¹⁰ ölçmüşlerdir.

Duygusal, bilişsel ve davranışsal parçaları olan aidiyet hissini yeterli olmamasının veya ters/aykırı olmasının, kişinin bağlılıklarından/ilişkilerinden kopmasına ve stres yüklenmesi riskinin artmasına yol açarak ruhsal, toplumsal ve biyolojik bozukluklara neden olabileceği açıktır. Bunun da ötesinde aidiyet duygusunun zayıflığı tehdit algılama düzeyinin yükselmesine neden olur.

Bu yorumun doğru olduğu araştırmalarla da desteklenmiştir. Bu araştırmaların sonuçları aidiyet duygusunun depresif belirtilerin önlenmesiyle,^{11,12} şiddetiyle, ümitsizlik ve intihar riski ile¹³⁻¹⁵ ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca depresif belirtileri ön gördürücü özelliği vardır.¹⁶ Depresif belirtilerle başa çıkma ve yaşamdan haz alma kapasitesi ile bağlantılıdır¹⁷ ve bir dizi araştırmada aidiyet hissi ile yaşamı anlamlı olarak algılama arasında paralellik bulunmuştur.¹⁸

Sonuçta benzeriz ve bağımsız bir etken olarak görülen aidiyet hissini psikoloji ve hastalıktan koruyucu uygulamalar başta olmak üzere psikiyatriyi ilgilendiren birçok alanda kullanılabilir bir araç olduğunu düşünmek mantıklı olacaktır.

Aidiyetin mekanlarla ilişkisi: Kişinin kimlik tanımlaması kendisi, kendisine ait saydığı nesnelere ve bazı alanlar ile diğerleri ve diğerlerine ait saydıkları arasında ayrımlar yapabilmesi ile gelişir.¹⁹ Dolayısıyla yer kimliği kendilik tanımlamasının bir alt yapısıdır. Yer kimliği hakkındaki algılama ve kavramalar, anılar, idealler, duygular, tutumlar, değerler, tercihler, amaçlar, davranışların idrak edilmesi ve her insanın günlük yaşamında bulunan fiziksel ortamın karmaşıklığı-değişkenliği ile ilişkili deneyimlerdir. Çevre ile ilişkili bu algılama ve kavramaların merkezinde kişinin çevresel geçmişi (mevkiin, meydanların vb. geçmişi) ve buraların kişinin biyolojik, ruhsal,

toplumsal ve kültürel gereksinmelerine hoşnut edici bir araç olarak hizmet eden özellikleri bulunur. Sözü edilen bu algılama ve kavramalar kişinin çevresi ile hem bilinçli, hem de bilinçdışı düzeyde özel ve özgül bir iletişim kurmasını sağlar.

Aidiyet duygusunun temel dayanağı çocukluk döneminde gelişen bağlanma davranışlarıdır.²⁰ Çevresel psikologlar bir mekana bağlanma gereksinmesinin de erken bağlanma deneyimleriyle ilişkili olduğunu belirtmişlerdir.²¹ Bağlanmanın kişinin toplumsal bir çevrede güven içinde yaşama ve yaşamda kalma yönündeki ruhsal gereksinmelerini şekillendirecek kapasitede olduğu açıktır. Bu yolla kişi kendini önemli bir yere yakın hissedebilir, bu mekanın yapıları/sembollerine bağlılık geliştirebilir ve toplumsal bir çevrede yaşama gereksinmesinden dolayı biyolojik olarak önceden programlanır,²² çünkü bağlanma figürü dünyayı açıklamak için emniyetli bir temel sağlamaktadır.²³

Yer-kimliği bir kişinin kendilik duygusunun oluşmasına, sürdürülmesine ve korunmasına hizmet eden fiziksel çevre algılamalarını temsil ettiğine göre, bu algılama/kavramaların bir kısmının anksiyete ve savunma/başa çıkma düzenekleri ile doğrudan ilişkili işlevler olduğunu kabul etmek gerekir. Bu durumda fiziksel çevreye karşı bir tehdit oluştuğu veya bir tehlike ortaya çıktığında kişilerin bu tehlikeye var olanı koruma yönünde tepki gösterme eğiliminde olmaları beklenebilir. Dolayısıyla kaçınılmaz değişikliklerde bile daha rahatlatıcı olan, önceki taklit eden veya anımsatan benzerlikler ve simgelerden yararlanmaktadır. Böyle yaklaşmak daha önceki mekana aidiyet hissinin yeni alanlara da taşınmasına hizmet edebilir, tersi ise aidiyet hissinin zedelenmesi veya hiç oluşmaması olacaktır. İran'da yapılan bir araştırmada, kentin tarihi bölgeleri ile yeni yapılan alanlarında yaşayan insanların kimlik ve aidiyet duyguları arasında belirgin farklılık olduğu, yeni yapılan bölgelerde kimlik ve aidiyet duygusunun çok zayıf olduğu, kentin tarihi kısımlarında aidiyet hissini güçlendiren simgesel yapıların camiler ve hükümet binaları olduğu belirlenmiştir.²⁴ Gerçekten her yer ve her şey kimliğini diğerlerine dayatır. Dolayısıyla kentlerin insanlara, insanların da şehirlere kimlik vermelerini garipsememek gerekir ve insanlar açısından baktığımızda kentte bulunan ve kendi kimlik duygusu ile uyumlu olan yapılar ve diğer sembollerin hoşnutluk yaratması, uyumlu olmayanların ise rahatsızlık vermesi belli ölçülerde kaçınılmazdır. Bu durumda yapılması gereken ya uygun olmayanları uzaklaştırmak, ya da görmezden gelmektir; çünkü güvende hissetme ve

yabancılaşma hissetmeme duygusu ancak bu şekilde oluşur ve sürer. Bunun karşılığı ise, kişilerin kimliklerini yeniden tanımlamaları, yeni bir yapıyı içlerine sindirmeleri ve aidiyetlerini bu yapı çerçevesinde oluşturmalarıdır ki, bu süreç çok daha uzun ve zahmetli olacaktır.

Yeni kurulan veya kurulacak şehir veya alanlarda, yeni kimlikler oluşturmaya yönelik simgeler kullanılmasının yani şehrin/bölgenin/anıtın veya başka bir simgesel yapının, oluşturulması amaçlanan yeni kimlik ve dolayısıyla yeni aidiyet hissine hizmet edip etmediği araştırılmış mıdır? Ankara'daki Kızılay Meydanı, Güven Park ve parkta bulunan anıt bu konuda çok iyi örneklerdir. Bu alanlar ve diğer mimari elemanların İmparatorluk toplumundan modern ulusal ve seküler kimliğe sahip bir burjuva aidiyeti oluşturma açısından değerinin araştırıldığı bir çalışmada, alanın düzenlenmesinde kullanılan simgelerin anlamları ve alan hakkındaki imgelemelerin toplumsal ve kültürel aidiyetlerin araştırılmasında önemli olabileceği ortaya konulmuştur. Anıtın yeni kurulan burjuvaziye aidiyet oluşturulmasına doğrudan, toplumsal alanın ise bunu sağlayabilecek ilişkilerin kurulmasına destek olarak dolaylı katkısı bulunduğu sonucuna varılmıştır.²⁵

Aslında bu tür simgesel alanlar ile kimlik/aidiyet arasındaki ilişkiler 1990'lı yıllardan bu yana artan bir ivme ile araştırılmıştır.²⁶ Bu araştırmaların bazılarında binaların simgesel etkilerinin ideolojik mesajları yönlendirdiğine ve aidiyetler oluşturduğuna da değinilmiştir.²⁷⁻²⁹

Bu noktada önemsenmesi gereken bir diğer konu algılamadır. İnsanların mekanlar hakkındaki algılarını saptamanın kullanışlı yollarından biri zihin haritaları (bilişsel haritalar) oluşturmaktır.³⁰⁻³² Bu haritalar genellikle kişilerin fiziksel çevreden seçici dikkatlerine takılan yerleri zihinlerine yerleştirmeleriyle oluşur. Aslında zihne veya kağıt üzerine işaretlenen yapılar, anıtlar veya sembolik değeri olan diğer nesnelere büyük ölçüde kişinin seçici algılamasını yönlendiren geçmiş birikimler ve içsel dinamiklerle ilişkilidir. Bunun dışında sözü edilen nesnelere büyüklükleri, toplumsal açıdan önemleri, günlük pratiklerde kullanılma sıklıkları gibi birçok etken de seçimlerde etkili olabilir. İnsanlar nasıl bir çevre içinde olduklarının farkındadırlar ve çevrelerindeki nesnelere, nesnelere niteliklerini duymaları yolu ile tanıyıp onlara bazı anlamlar yüklerler. Böylece algılama oluşur ve çevreye anlamlı tepkiler verilerek uyumun sürdürülmesi sağlanır.

Bu çalışma insan-mekan ilişkileri, bu ilişkilerin insanların seçimleri ve davranışlarına yansımaları, kişilerin yaşadıkları çevreye yönelik algıları, **Anadolu Psikiyatri Derg 2020; 21(3):285-291**

bu algıları belirleyen etkenler ve algılarda ortaya çıkan değişiklikler ve/veya bozulmaların insanların psikolojilerini nasıl etkilediği, bu etkilerin psikiyatrik bozukluklar açısından önemi ve koruyucu/önleyici uygulamaların neler olabileceği konularında başlatılan çok disiplinli bir araştırmalar dizisinin pilot çalışmalarından birisi olarak planlanmıştır. Amacı aidiyet duygusunun bir kentin algılanmasında etkili olup olmadığını ortaya koymaktır. Hareket noktası 22 yıllık bir süre içinde İznik kentini ziyaret eden üç gezginin günlüklerinde kent hakkında yazdıklarıdır. Ludwig von Rauter kenti 1568'de ziyaret etmiş ve kent hakkında günlüğüne 'İçerde (surların içinde) kimse yok ve karşınıza hemen, içinde, çok uzun zamandır orada olan ve içlerinde çok az insanın yaşadığı evlerin bulunduğu bahçeler çıkıyor.' yazmıştır.³³ Ondan 20 yıl sonra kenti ziyaret etmiş olan Mehmet Aşık'ın değerlendirmesi ise, 'İznik'te, saltanata ait, alışveriş yapılabilecek birçok dükkan, cami ve halka açık hamam bulunmaktadır. Bazı hayırsever vatandaşlar halka açık bir aşevi kurmuşlar ve gezginlerle kente gelen konukların yararlanabileceği bir yemekhane açmışlardır.' şeklindedir.³⁴ Doğal olarak 20 yıl içinde kentin kalabalıklaştığı ve geliştiği ileri sürülebilir. Mehmet Aşık'tan iki yıl sonra kenti ziyaret eden Reinhold Lubenau'nun günlüğündeki ifadeler Ludwig von Rauter'in yazdıklarından çok daha sert ve Mehmet Aşık'ın söylediklerinin hemen hemen tam tersidir: 'Kentte, çamurdan inşa edilmiş küçük evlerden, daha doğrusu kentin ortasında kümelenmiş ve gölün olduğu tarafa doğru uzanan kulübelerden başka hiçbir şey yok. Yağmur yağdığında, yukarıdan çamur iniyor. Bununla birlikte, yıkık yapıların arasında kentin her tarafı bahçelerle ve meyveleri kurumuş incir ağaçlarıyla dolu. Bu görüntü, insanda lanetlenmiş bir kent havası yaratıyor. Her yer o kadar çıplak ve boş ki, birkaç dükkânın bulunduğu sokaklar ya da pazar yeri dışında ortalıkta hiç kimseyi göremezsiniz. Burası sanki ölü bir kent.'³⁵

YÖNTEM

Araştırmanın örneklemini Bursa'da oturan, daha önce il sınırları içinde yer alan İznik ilçesini hiç görmemiş orta öğretim ve üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. İki öğrenci grubuna da birer günlük İznik gezisi düzenlenmiştir. Kent belli bir güzergah üzerinden yürüyerek dolaşmış ve hemen tümünün görülmesi sağlanmıştır. Gezinin sonunda öğrenciler bir araya toplanıp her birine referans olarak sadece surları içeren boşaltılmış haritalar verilmiş ve 40 dakika sürede kente ilişkin anımsadıkları şeyleri çizmeleri istenmiştir.

Anatolian Journal of Psychiatry 2020; 21(3):285-291

Daha sonra haritalar üzerine çizilerek yanlarına ne oldukları yazılmış olan yapılar ve diğer sembolik değeri olan öğeler Osmanlı dönemi ve Roma/Bizans dönemi yapıları olarak gruplandırılmış ve her denek için daha baskın olan tercihler saptanmıştır (dönemler açısından yarından daha fazla tercih).

Bunun dışında tüm denek grubuna 12 maddeli Genel Aidiyet Ölçeği uygulanmıştır.³⁶ Bu ölçek altı pozitif, altı negatif soru içermektedir. Türkiye için geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.³⁷ Hesaplamalarda pozitif sorulara verilen yanıtlardan oluşan toplam puandan, negatif sorulara verilen yanıtlardan oluşan toplam puan çıkarılarak her katılımcı için bir genel aidiyet puanı elde edilmiştir. Tüm katılımcılara ait aidiyet puanları toplanarak ortalaması hesaplanmış ve bu ortalama değer kesme puanı olarak kabul edilip bu değer üzerinde olanlar yüksek, altında olanlar ise düşük aidiyete sahip bireyler olarak yorumlanmıştır.

Araştırma için Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (24.06.2019 tarih ve 2019-04 sayılı toplantının 1 numaralı kararı).

Veri değerlendirmesi için SPSS 22.0 kullanılmıştır. Değişkenlerin dağılımı değerlendirildikten sonra kategorik değişkenler farklılıklar açısından ki-kare ve Student t testi kullanılarak incelenmiştir. P değerinin <0.05'in altında olması istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Haritalar ve ölçek üzerindeki değerlendirmeler ile istatistik çalışma kör bir araştırmacı tarafından yapılmıştır.

SONUÇLAR

Elde edilen 140 anketten 125'i değerlendirmeye uygun bulunarak çalışmaya alınmıştır. Katılımcıların (s=125) 57'si (%45.6) Osmanlı yapılarını, 28'i (%22.4) Roma/Bizans yapılarını ağırlıklı olarak tercih etmiş; 40'ı ise (%32) birbirine eşit sayıda Osmanlı veya Roma/Bizans yapısı çizmiştir. Osmanlı veya Roma/Bizans yapılarını ağırlıklı olarak tercih eden katılımcıların demografik bulguları ve seçtikleri yapıların genel aidiyet puanlarının düşük veya yüksek olmasına göre değerlendirilmesi Tablo 1'de verilmiştir.

Yaş, cinsiyet ve tarihi özellikleri açısından İznik'e benzer olan Bursa ilinde oturma süresi ile tarihi yapı tercihinin Genel Aidiyet Ölçeğinde alınan yüksek veya düşük puanlar açısından karşılaştırmaları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılarının Genel Aidiyet Ölçeğinde aldıkları puanlara göre demografik özellikleri

Demografik özellikler	Genel Aidiyet Ölçeği Puanlaması				Toplam	
	Düşük puan Sayı	%	Yüksek puan Sayı	%	Sayı	%
Cinsiyet						
Erkek	20	40	30	60	50	100
Kız	36	48	39	52	75	100
Toplam	56	45	69	55	125	100
Yaş (yıl)	15.03±3.41(12-24)		15.69±3.75 (12-28)		15.13±3.58 (12-28)	
İkamet						
1-5 yıl	22	42	31	58	53	100
>5 yıl	34	47	38	53	72	100
Ağırlıklı tarihi yapı seçimi						
Osmanlı Dönemi	15	26	42	74	57	100
Roma/Bizans Dönemi	19	68	9	32	28	100

Tablo 2. Ağırlıklı olarak Osmanlı ve Roma/Bizans yapılarını tercih eden katılımcıların Genel Aidiyet Ölçeği puanlarına göre değerlendirilmesi

Demografik özellikler	Genel Aidiyet Ölçeği Puanlaması				Toplam		p
	Düşük puan Sayı	%	Yüksek puan Sayı	%	Sayı	%	
Cinsiyet							0.71
Erkek	12	38	20	62	32	100	
Kız	22	42	31	58	53	100	
Yaş (yıl)	15±3.70 (12-24)		16±3.84 (12-28)		16±3.78 (12-28)		0.37
İkamet süresi							0.28
1-5yıl	14	34	27	66	41	100	
>5 yıl	20	45	24	55	44	100	
Tarihi yapı							0.001
Osmanlı Dönemi	15	26	42	74	57	100	
Roma/Bizans Dönemi	19	68	9	32	28	100	

Tablodan da anlaşılacağı üzere, ağırlıklı olarak Osmanlı dönemi veya Roma/Bizans dönemi yapıları konusunda tercih yaptıkları saptanan 85 katılımcının cinsiyet, yaş ve Bursa'da oturma süreleri açısından yapılan karşılaştırmalarında yüksek ve düşük genel aidiyete sahip gruplar arasında istatistik olarak anlamlı fark saptanmamıştır. Genel Aidiyet Ölçeği puanı yüksek olanlar ile düşük olanların boşaltılmış haritalar üzerine çizdikleri yapı tercihleri ile ilgili karşılaştırmada ise aidiyeti yüksek olan grubun düşük gruba göre yüksek anlamlılık düzeyinde bir farkla ($p=0.001$) Osmanlı yapılarını tercih ettikleri bulunmuştur.

Yüksek ve düşük aidiyet hisseden katılımcı gruplarının boşaltılmış haritalara çizdikleri yapıların ayrıntıları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Boşaltılmış haritalar üzerine çizilmek üzere seçilen yapılar arasında en yüksek sayılar dini yapı-

lara aittir. Özellikle aidiyet düzeyi yüksek olan grupta 'Cami' seçimi belirgin ağırlık taşımaktadır.

Tablo 3. Seçilen tarihi yapıların dağılımının Genel Aidiyet Ölçeği puanlarına göre değerlendirilmesi

Tarihi yapı	Genel Aidiyet Ölçeği Puanlaması			
	Düşük puan Sayı	%	Yüksek puan Sayı	%
Osmanlı Dönemi				
Cami	23	39	41	46
Osmanlı el sanatları	7	11	10	11
Diğer	5	8	15	17
Roma/Bizans Dönemi				
Kilise	13	21	5	6
Antik tiyatro	13	21	18	20
Toplam	61	100	89	100

Aynı grupta 'Kilise' tercihi ise, çok alt düzeydedir. Aidiyet düzeyi düşük olan grupta ise Roma/Bizans dönemi eserlerinden Kilise ve Antik tiyatro tercihleri eşit, Cami tercihi ise diğer gruba göre oldukça düşüktür.

TARTIŞMA

Araştırmamızdan elde edilen veriler aidiyet duygusunun kentlin algılanmasında etkili olduğunu göstermiştir. İznik kenti eskiden beri Ayasofya Kilisesiyle, İznik Konsülünün toplandığı yer olmasıyla ve tarihte önemli bir Bizans ordu merkezi olmasıyla bilinmesi ve tanıtılmasına rağmen genel aidiyet düzeyi yüksek olan katılımcılar seçici algılarını büyük ölçüde kendi aidiyetlerine uygun yapılarla yöneltmişlerdir. Dolayısıyla aidiyet hissi yüksek olan grupta Osmanlı yapıları tercihi, düşük olana göre anlamlı düzeyde yüksek olmuştur ($p=0.001$). Bu çalışma konu ile ilgili ilk araştırma olduğu için verimizi literatürdeki verilerle karşılaştırıp tartışma olanağı yoktur.

Girişte de söz ettiğimiz gibi, aidiyet çocukluk döneminden bu yana gelişen, anne-baba ve çevre ilişkileri içinde oluşan ve kişilere olduğu kadar mekanlara ait sembollerden de etkilenen¹⁹ bir süreç olduğuna göre, bu veri kişinin kendisini mekana, mekanı da kendisine ait hissetmesinin güvenlik duygusunun yaşanmasına katkıda bulunduğunu bildiren literatür verileriyle uyumludur.²⁰⁻²⁴ Ayrıca kişilerin sistem veya çevreye eklenmeye veya onun parçası olmaya eğilimlerinin aidiyet duygusu ile ilgili olduğu şeklindeki bulgularla da uyudur.³

İki grupta da seçici dikkatlerin dini yapılarla yönelmesi ve aidiyet düzeyi yüksek olan grupta Cami

tercihinin ağırlık kazanması yönündeki bulgumuz ise, aidiyet düzeyi yüksek grup için bazı binaların simgesel etkisinin olduğu ve ideolojik mesajlar yüklenerek aidiyetlerin oluşmasına katkıda bulunduğunu ileri süren literatür verilerine destek niteliğindedir.^{24,25,27-29} Bizim çalışmamızda dikkatimizi çeken bir başka özellik de Ayasofya yapısının hem kentteki yerleşimi, hem de en başta antik bir mabet iken sonradan Kiliseye ve son olarak da Camiye dönüştürülme süreciyle bu kenti tanımlayan ve kentlin kişilerde aidiyet oluşturan önde gelen sembollerinden biri olduğu yönündedir. Aidiyet duyguları yüksek olan grubun bu yapıyı halen işlerlikteki işlevi ile, 'Cami' olarak nitelemelerinin ötesinde aidiyet duyguları düşük grubun 'Kilise' olarak niteledikleri yapıların çoğunluğu da bu yapıdır.

Sonuç olarak insanların irili ufaklı kentlerde yaşadıkları, aidiyet-mekan ilişkileri, kentlerin kişilerin aidiyet duygularının oluşması ve ideolojik yapılanmalara katkıları, aidiyet duygusunun depresyon ve intihar riski ile ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda,¹¹⁻¹⁸ bir kente aidiyetin ölçülmesinin ruhsal ve psikiyatrik açıdan ne kadar önemli olduğu ortaya çıkar. Bizim bulgularımıza göre Genel Aidiyet Ölçeği bu anlamda iyi bir araç gibi görünmesine rağmen, daha özgül değerlendirmeler için bir Kente Aidiyet Ölçeği oluşturulması yararlı olacaktır. Mekan-aidiyet ilişkisi ne kadar ayrıntılı olarak incelenip tanımlanırsa, kentlerin gelişme ve yenilenme süreçlerinde insanların güven hissetmeleri, yaşadıkları kente haz almaları, daha az stres yüklenmeleri, iyi hissetmeleri ve dolayısıyla ilgili ruhsal/psikiyatrik bozukluklardan daha iyi korunabilmelerine yönelik önlemler o derece sağlıklı olarak belirlenebilir.

Yazarların katkıları: G.K.Ö.: Planlama, veri toplama, makale yazımı; M.Ö.: Planlama, veri toplama; S.K.: Planlama, makale yazımı.

KAYNAKLAR

1. Maslow A. *Motivation and Personality*. New York: Harper, 1954.
2. Anna SS. *The need to belong*. *Can Ment Health* 1966; 14:21-27.
3. Hagerty BM, Lynch-Sauer J, Patusky KL, Bouwsena M, Collier P. *Sense of belonging: A Vital mental health concept*. *Arch Psychiatr Nurs* 1992; 6:172-177.
4. Davis NY. *Belonging and politics of belonging*. *Patterns Prejudice* 2006; 40(Suppl.3):197-214.
5. Bell V. *Performativity and belonging: an introduction*. *Theory Cult Soc* 1999; 16(Suppl.2):1-10.
6. Crowley J. *The politics of belonging: some theoretical considerations*. A Geddes, A Favell (Eds.), *The Politics of Belonging: Migrants and Minorities in Contemporary Europe*, Aldershot: Ashgate, 2009.
7. Fanning JR, Pietrzak RH. *Suicidality among older male veterans in the United States: Results from the National Health and Resilience in Veterans Study*. *J Psychiatr Res* 2013; 47:1766-1775.
8. Fiala W, Bjorck J, Gorsuch R. *The religious support scale: construction, validation, and cross-validation*. *Am J Community Psychol* 2002; 30:761-786.

9. Steger MF, Kashdan TB. Depression and everyday social activity, belonging, and well-being. *J Couns Psychol* 2009; 56:289-300.
10. Van Orden KA, Cukrowicz KC, Witte TK, TE Joiner Jr. Thwarted belongingness and perceived burden someness: construct validity and psychometric properties of the Interpersonal Needs Questionnaire. *Psychol Assess* 2012; 24:197.
11. Sargent J, Williams RA, Hagerty B, Lynch-Sauer J, Hoyle K. Sense of Belonging as a buffer against depressive symptoms. *Am J Psychiatr Nurses Assoc* 2002; 8:120-129.
12. Prigerson HG, Frank E, Reynolds CF, George CJ, Kupfer DJ. Protective psychosocial factors in depression among spousally bereaved elders. *Am J Geriatr Psychiat* 1993; 1:296-309.
13. Fisher LB, Overholser JC, Rideley J, Branden A, Rosoff C. From the outside looking in: sense of belonging depression and suicide risk. *Psychiatr* 2015; 78:29-41.
14. Van Orden K, Witte T, Gordon K, Bender T, Joiner TE. Suicidal desire and the capability for suicide: tests of the interpersonal-psychological theory of suicidal behavior among adults. *J Consult Clin Psych* 2008; 76:72-83.
15. Hagerty BM, Williams RA, Coyne JC, Early, M. Sense of belonging and indicators of social and psychological functioning. *Arch Psychiatr Nurs* 1996; 10:235-244.
16. Hagerty BMK, Williams RA. The effects of sense of belonging, social support, conflict, and loneliness on depression. *Nurs Res* 1999; 48(Suppl.4):215-219.
17. Wilczyńska A, Januszek M, Bargiel-Matusiewicz K. The need of belonging and sense of belonging versus effectiveness of coping. *Pol Psychol Bull* 2015; 46(Suppl.1):72-81.
18. Lambert NM, Stillman TF, Hics JA, Kamble S, Baumeister RF, Fincham FD. To belong is to matter: Sense of belonging enhances meaning of life. *Pers Soc Psychol B* 2013; 39(Suppl.11):1418-1427.
19. Proshansky HM, Fabian AK, Kaminoff R. Place-identity: Physical world socialization of self. *J Environ Psychol* 1983; 3:57-83.
20. Giuliani MV. Theory of attachment and place attachment. M Bonnes, T Lee, M Bonaiuto (Eds.), *Psychological Theories for Environmental Issues*, Aldershot: Ashgate, 2003.
21. Morgan P. Towards a developmental theory of place attachment. *J Environ Psychol* 2010; 30:11-22.
22. Bowlby J. *A Secure Base*. London: Routledge, 1988.
23. Counted V. Making sense of place attachment: towards a holistic understanding of people-place relationships and experiences. *ESP* 2018; 8(Suppl.1):7-32.
24. Meisam Sabz Alizade MS, Karami İ, Eyni M. The analysis of sense of belonging to place and its relation within urban identity in new districts and old districts (sample case: Naderi district of Ardebil, Uchdoockan district of Ardebil). *Int J Hum Cult Stud* 2016; April:201-208.
25. Batuman B. Identity, monumentality, security. *J Archit Educ* 2005; 50(Suppl.1):34-45.
26. Keith M, Pile S. Introduction: Part 1. The politics of place. M Keith, S Pile (Eds.), *Place and the Politics of Identity*. London: Routledge, 1993.
27. Öncü A, Weyland P. *Space, Culture and Power: New Identities in Globalizing Cities*. London and New Jersey: Zed Books, 1997.
28. Leach N. *Architecture and Revolution: Contemporary Perspectives on Central and Eastern Europe*. London and New York: Routledge, 1999.
29. Zaborowska MJ. The height of (Architectural) seduction: Reading the changes through Stalin's Palace in Warsaw, Poland. *J Archid Educ* 2001; 54(Suppl.4):205-217.
30. Kitchin RM. Cognitive maps: What are they and why study them? *J Environ Psychol* 1994; 14:1-19.
31. Golledge RG, Stimson RJ. *Spatial Behavior: A Geographic Perspective*. New York: The Guilford Press, 1997.
32. Gould P, White R. *Mental Maps*. Second ed., London: Penguin Books, 2002.
33. Raby J. A seventh century description of İznik-Nicaea. *İstanbul Mitteilungen* 1976; 26:149-188.
34. Ak M. Mehmed Aşık, Menazırü'l Avalim. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 1997.
35. Lubenau R. *Reinhold Lubenau Seyahatnamesi, Osmanlı Ülkesinde 1587-1589*. T Noyan (Çev.), İstanbul: Kitap Yayınevi, 2016.
36. Malone GP, Pillow DR, Osman A. The General Belongingness Scale (GBS): assessing achieved belongingness. *Pers Individ Differ* 2012; 52:311-316.
37. Duru E. Genel Aidiyet Ölçeğinin Psikometrik özellikleri: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikol Dan Rehb Derg* 2015; (Suppl.44):37-47.